

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 10, jaargang 9, oktober 2009

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

Van de redactie

Op 21 september presenteerde de Projectgroep Bibliotheekinnovatie de stand van zaken van door haar verrichte werkzaamheden en gemaakte plannen, op 25 september kwamen er weer kritische vrienden met de Projectgroep bijeen en op 15 oktober was er een extra ledenvergadering van de VOB. Samen leverden deze bijeenkomsten een volle Nieuwsbrief op. Ik begin bij de laatste datum. Gauw maar *lezen*, want ik doe niet aan filmpjes.

Alle VOB-vergaderstukken zijn te vinden op: <http://www.debibliotheken.nl/content.jsp?objecid=24191>. Alle presentaties en demonstraties van de Projectgroep op www.projectgroepbibliotheekinnovatie.nl.

Wim Keizer,
19 oktober 2009

Ledenvergadering VOB 15 oktober **Voor 4 tot 6 mensen VOB geen plek: pijnlijke zaak**

Voor 4 tot 6 van de 37 VOB-personeelsleden in vaste dienst is geen perspectief op werk. VOB-voorzitter **Erik Jurgens** noemde dat op 15 oktober tijdens de extra ledenvergadering van de VOB één van de pijnlijke zaken van de splitsing. "De ondernemingsraad heeft besloten zich niet te verzetten, maar met pijn in het hart. Het bestuur deelt die pijn. Het bestuur doet alle moeite die mogelijk is. Er is begeleiding. We doen een beroep op leden in de omgeving. We begrijpen het pijnpunt van de OR zeer wel", aldus Jurgens.

Kwartiermaker

In zijn derde bericht op de VOB-site had kwartiermaker **Frans Meijer** op 8 oktober al geschreven: "De ondernemingsraad van de VOB heeft op 2 oktober positief geadviseerd over de organisatiewijzigingen. Het proces

van plaatsing van het personeel is direct hierna gestart met de uitreiking van de zogenaamde statusbrieven. Mede door het advies van de OR blijft de planning van 1 januari 2010 voor de nieuwe organisaties overeind. Het is verheugend dat de OR deze stap heeft willen zetten.

Overigens heeft de OR in een overleg met de directie aangegeven op een reeks punten bedenkingen en ernstige bezwaren te hebben. Met pijn in het hart stelde de OR vast dat het advies tevens betekent dat er 4 á 6 medewerkers in ondersteunende en secretariële functies hun baan zullen verliezen. De directie realiseert zich dat de OR voor een pijnlijk dilemma stond en deelt de teleurstelling hierover, maar acht dit vanuit de gegeven situatie helaas onvermijdelijk. Aan het tijdig afgeven van een positief advies heeft de directie een aantal aanvullende toezeggingen gekoppeld.

Terecht overwoog de OR dat een negatief advies ernstige gevolgen zou hebben voor de continuïteit van de dienstverlening aan de leden en tot een lange impasse zou kunnen leiden, zonder zicht op een andere uitkomst. Het uitbrengen van het positief advies heeft bij een groep personeelsleden tot sterke emoties geleid, gelukkig zonder dat er sprake is van een ernstige verstoring van de werkzaamheden van het bureau."

Collectieve agenda, maar spanningen mogelijk

De kwartiermakers van het nieuwe Sectorinstituut en de nieuwe Brancheorganisatie, **Bart Drenth** en **Frans Meijer**, hebben de afgelopen tijd veel overleg gehad. Dat resulteerde op 15 oktober, tijdens de extra VOB-ledenvergadering, tot de uitspraak dat er sprake is van een COLLECTIEVE (met hoofdletters) agenda, gebaseerd op de *Agenda voor de toekomst*. VOB-voorzitter **Erik Jurgens** vond het fijn dat ook Bart Drenth wilde optreden voor de

ledenvergadering. Hij zei dat alles wat er nu gepresenteerd werd niet gladjes tot stand is gekomen, maar dat veel is goed gekomen door overleg tussen Bart en Frans. Al eerder had **Nan van Schendel** laten weten dat er eerst sprake is geweest van misverstanden en meningsverschillen en dat ontvlechting veel minder leuk is dat een nieuwe winkel bouwen. Maar OCW en VOB zijn er uitgekomen. Jurgens zei dat het geen gemakkelijke zaak is geweest. Niet het hele VOB-bestuur, maar slechts twee leden zitten in het Opdrachtgeversoverleg. Die moeten dan in het bestuur weer uitleggen wat er allemaal gaande is: een extra belasting voor Nan en **Gerard Reussink**, zei Jurgens.

Aandachtsgebieden na ontvlechting

Frans gaf nog eens de hoofdlijnen aan van de splitsing door de aandachtsgebieden te noemen, waarbij hij zei dat voor hem voor de Brancheorganisatie de *Agenda voor de toekomst* het inhoudelijke uitgangspunt is geweest. En verder was voor hem het op 18 juni besproken inrichtingsplan (met 11,5 fte) de basis.

Aandachtsgebieden Brancheorganisatie:

- Samenwerking met CPNB;
- Kennismanagement;
- Organisatieontwikkeling en HRM;
- Vertegenwoordiging;
- Collectieve inkoop.

Aandachtsgebieden Sectorinstituut:

- Mediawijsheid;
- Certificering;
- "Rijkserkende" opleiding;
- Leerstoel, onderzoek, publicaties;
- Blindenbibliotheekwerk;
- "Kunst van lezen" (incl. Boekstart).

Aandachtsgebieden Stichting Bibliotheek.nl:

- Kenniscentrum (sectorinformatie);
- G!ds;
- Beelden voor de Toekomst;
- Leesplein;
- Literatuurplein

Vier hoofdtaken

Als vier hoofdtaken van de Brancheorganisatie heeft Frans onderscheiden:

- Strategie, collectieve belangenbehartiging en lobby;
- Marketing en promotie;
- Werkgeverszaken en HRM;
- Dienstverlening en brancheforum.

De Brancheorganisatie zal geheel betaald moeten worden door de leden. Uitgangspunt is de optelsom van de bestaande ledenbijdragen aan VOB en WOB.

Stichting Sectorinstituut

Bart Drenth verklaarde dat ook voor hem inhoudelijk de *Agenda voor de toekomst* leidend is geweest. Ook voor hem was het 18 juni besproken inrichtingsplan (met 17,5 fte) de basis. Een Stichting Sectorinstituut zal de komende weken worden opgericht, OCW bereidt een subsidiebeschikking voor. Het plaatsingsproces van mensen van de VOB (Brancheorganisatie, Sectorinstituut of Bibliotheek.nl) loopt.

Het Sectorinstituut wordt structureel betaald door OCW (besteltakengeld, thans € 5,6 miljoen plus € 9 miljoen blindenbibliotheekwerk). Er zal bijzondere aandacht zijn voor de maatschappelijke betekenis van de openbare bibliotheek en de raakvlakken met aanpalende bibliotheektypen en onderwijs.

Raakvlakken

Bart gaf aan dat de taken en verantwoordelijkheden van beide clubs uiteen zullen lopen, maar wel raakvlakken vertonen. Hij lanceerde het begrip "collectieve agenda".

Invlechting WOB

Kwartiermaker "Invlechting WOB in VOB" **Hans van Velzen** (OBA) zei dat de doelstelling van de WOB en wat daarover in de plannen voor de nieuwe Brancheorganisatie genoemd is onder werkgeverschap en HRM erg overeenkomen. Hij mikt er op dat de WOB op 8 december kan besluiten over de invlechting en de VOB op 17 december.

Mogelijke concurrentie

Willem Huberts (Gelderland Zuid) wilde weten wat het begrip "collectieve agenda" precies gaat inhouden. **Thijs Torreman** (Eindhoven) toonde zich bezorgd over mogelijke concurrentie tussen Brancheorganisatie en Sectorinstituut. Hoe gaan we dat voorkomen? Hij gaf mee in de beide Raden van Toezicht overlapping aan te brengen.

Sjaak Driesen (Wageningen) zei in de aandachtspunten van Bibliotheek.nl Schoolbieb te missen en vroeg wat daar mee gaat gebeuren. Verder vond hij dat die collectieve agenda niet aansluit op de actualiteit. OCW ziet cultuur en ontmoeting niet als kerntaak,

maar OCW betaalt nog geen 6 % van de bijdrage. De gemeenten betalen 87%. Veel bibliotheken zijn vooral juist wel met cultuur bezig. Hij vond dat niet terug in de agenda. **Anne Schipper** (loket Aangepast lezen) pleitte er voor de integratiegedachte van blindenbibliotheekwerk in het openbare bibliotheekwerk te laten bestaan, ook al staat het als aandachtsgebied bij het Sectorinstituut.

Enige frictie mogelijk

Bart Drenth antwoordde dat concurrentie niet helemaal te voorkomen zal zijn, maar hij voorzag ook geen veldslagen. Het Sectorinstituut doet geen uitvoerend werk en de Brancheorganisatie krijgt geen geld van OCW. Dat er wel eens enige frictie kan ontstaan, achtte hij niet uitgesloten, maar leek hem ook geen probleem. Voor blindenbibliotheekwerk (Aangepast lezen) is er geen beleidswijziging. Schoolbieb zit in de evaluatie van de digitale diensten en producten.

Twee petten lastig

Gerard Reussink zei niet te voelen voor een personele unie op het niveau van Raad van Toezicht. Hij verklaarde dat hij nu in het Opdrachtgeversoverleg met twee petten zit, dat dit in een aantal opzichten wel goed heeft gewerkt maar dat het niet iets is om langdurig te doen.

Thijs bleef erbij niet gerust te zijn over de regie, zoals bij de belangrijke onderwerpen HRM en Marketing. Hij voorziet spanningen. Bart antwoordde dat de minister van OCW kan beslissen waar hij wel of geen subsidie aan geeft en dat de Brancheorganisatie zaken waar geen geld voor komt eventueel uit eigen middelen kan betalen.

Thijs wees er ook op dat in de begroting van de nieuwe brancheorganisatie slechts € 100.000 voor de CPNB is opgenomen, terwijl OCW heeft aangegeven nog voor 1½ jaar te willen bijdragen. Dat betekent meteen al een tekort.

Lidmaatschap PSO's

Chris Wiersma (Almere) miste nadere onderbouwing waarom de PSO's lid van de brancheorganisatie worden. Ze zijn deels publiek en deels privaat en hebben de neiging groter te worden. Zijn er andere redenen om ze lid te maken dan dat ze contributie gaan betalen? Hans van Velzen vond dat PSO's wel bij de branche horen, maar ook leveranciers zijn. Dat betekent dat er belangenconflicten kunnen zijn, bijvoorbeeld als de

Brancheorganisatie moet beslissen of Bibliotheek.nl wel of niet naar de gezamenlijke PSO's moet gaan. **Rob Pronk** (Biblionet Groningen) zei dat hij als PSO en BB twee zielen in één borst heeft en dat alles wat PSO's commercieel doen ten goede komt aan de basisbibliotheken. Hij kent bovendien ook bibliotheken die commerciële dingen doen.

Frans Meijer antwoordde er gewoon van te zijn uitgegaan dat de PSO's lid worden van de nieuwe club. Erik Jurgens zei dat **Jan-Ewout van der Putten** en hij een gesprek hebben gehad met de PSO's en dat die beloofd hebben hun commerciële activiteiten gescheiden te zullen houden van hun publieke taken. Hij had daar nog geen voortgang van gezien. Van Velzen zei dat een interne ontvlechting bij PSO's nog niets zegt over besluitvorming over zaken waar ze belang bij kunnen hebben. Hij bepleitte een geclausuleerd lidmaatschap: ze stemmen niet mee als ze zelf belanghebbend zijn. Jurgens zei dat het inderdaad een wezenlijk punt is dat leden die ergens belanghebbend bij zijn niet zo maar kunnen meestemmen.

Bouke Arends (Rijnbrink Groep) zag geen verschil tussen bibliotheken en PSO's. Ze zijn, met uitzondering van enkele gemeentebibliotheken, allemaal privaatrechtelijk en hebben allemaal subsidie en daarnaast eigen inkomsten. De Wet op het Specifiek Cultuurbeleid noemt de PSO's (daar nog PBC's geheten) en de PSO's horen gewoon bij de branche. Jurgens antwoordde dat hij toch wel een afspraak wil dat belanghebbenden zich onthouden van stemming.

VOB-leden: Branche moet eigenaar Bibliotheek.nl zijn

"Bibliotheek.nl" moet het eigendom van de bibliotheekbranche zijn. OCW mag er best aan meebetalen, maar de zeggenschap moet bij de branche liggen. Die mening werd 15 oktober, tijdens de extra ledenvergadering van de VOB, door verschillende leden met kracht onder de aandacht van het bestuur gebracht. In de presentatie van 18 juni, die als uitdraai bij de vergaderstukken zat, was een lijntje getekend tussen het Sectorinstituut en Bibliotheek.nl, maar dat lijntje moet van de leden anders: tussen de Brancheorganisatie en Bibliotheek.nl.

Tijdelijke stichting

Bij de nieuwe vergaderstukken zat een notitie over de digitale openbare bibliotheek, waarin met een heel lange, nogal juridische aanloop over privaat, publiek en hybride werd aangekondigd dat het Opdrachtgeversoverleg, met instemming van het VOB-bestuur, besloten heeft dat de VOB een *tijdelijke Stichting Digitale Bibliotheek* opricht (ook wel "Bibliotheek.nl" genoemd). Tijdelijk, zodat aan de ene kant het erbij betrokken VOB-personeel voor 1 januari geplaatst kan worden en er aan de kant voldoende tijd is om goed te bekijken hoe de nieuwe stichting uiteindelijk het beste geïmplementeerd kan worden. Het stuk meldde dat NBD/Biblion en de gezamenlijke PSO's hun belangstelling kenbaar hebben gemaakt en dat er vanuit stedelijke bibliotheken nog geen interesse getoond is. Ter vergadering werd nu ook officieel bekend gemaakt dat **Peter van Eijk** weliswaar geen kwartiermaker, maar wel "bouwheer" van Bibliotheek.nl is geworden.

Essentieel

Chris Wiersma (Almere): "Essentieel vind ik dat de licenties van Bibliotheek.nl eigendom van de branche zijn. Ik wil dat vastgelegd hebben. Ik hecht daaraan, omdat er ook andere rechtspersonen bij betrokken zijn. Maar het moet helder zijn van wie het zaakje is." **Henriëtte de Kok** (Midden-Brabant) deelde deze mening en zei dat ze een coöperatie een interessant model vindt. **Charles Noordam** (Den Haag) wilde weten voor wiens rekening de structurele lasten van "Bibliotheek.nl" zullen zijn. **Gerard Reussink** (VOB-bestuur, Opdrachtgeversoverleg, Regiegroep) zei dat OCW veel investeert in Bibliotheek.nl, maar er geen bezwaar tegen heeft dat Bibliotheek.nl het eigendom van de branche is. **Hans van Velzen** (OBA) toonde zich daar blij mee. "Mijn uitgangspunt is dat Bibliotheek.nl van de branche is. Teken dat lijntje. Ik begrijp dat er OCW-geld bij kan zijn, maar wij moeten er de zeggenschap over hebben, zoals ook bij Schoolbieb. Schrijf het op, leg het vast."

Wie betaalt, bepaalt

Bart Drenth (kwartiermaker Sectorinstituut en programmamanager Projectgroep Bibliotheekinnovatie) ging ook in op het begrip eigendom. Zijn uitgangspunt was simpel: wie betaalt, bepaalt. De tot nu toe bij de VOB met aanwending van OCW-gelden ontwikkelde digitale diensten en producten

worden door de Projectgroep Bibliotheekinnovatie geëvalueerd. De bijeenkomst van de Projectgroep met kritische vrienden op 30 oktober zal er aan worden gewijd. Bart gaf aan dat het doel van de evaluatie is te bepalen of OCW er nog (onder bepaalde voorwaarden) gelden aan wil spenderen. Zoals al eerder ter sprake is gekomen, staat het de branche natuurlijk vrij zelf dingen te bekostigen die OCW niet (meer) wil betalen.

Basale voorziening

Bart herhaalde ook zijn mededeling van 21 september (zie verslag verderop) over de basale voorziening: OCW is bereid structureel € 2 miljoen (van de totaal € 5,6 miljoen) besteltakengeld in met name de infrastructuur te steken. Als de branche dan bereid blijft zelf het bedrag van € 0,22 per inwoner omslaggeld (voornamelijk voor *content*) te blijven besteden, is er € 3,6 miljoen uit de branche beschikbaar (samen met de € 2 miljoen van OCW dus € 5,6 miljoen). Dan is er een heel basale voorziening. Als men meer wil, is er een *groeiszenario* nodig. Bart vond ook dat Bibliotheek.nl niet onder het Sectorinstituut thuishoort. "Het wordt een zelfstandige eenheid, die op zoek gaat naar een inbedding."

Wind volledig tegen

Peter van Eijk (binnen de Projectgroep programmacoördinator digitale diensten en producten) zei het bouwheerschap als een eervolle opdracht te beschouwen. Hij realiseert zich ten volle dat hij de wind bij het realiseren van een groeiperspectief volledig tegen heeft. Hij noemde nog maar weer eens het bedrag van € 50 tot 55 miljoen uit de *Agenda voor de toekomst*. Maar ja, dat was nog een bedrag van voor de crisis. Hij vond echter dat we met de *Agenda* een belofte aan de burger hebben gedaan die we moeten proberen waar te maken.

Nog geen eensgezindheid over nieuw contributiestelsel

De leden van de VOB zijn er 15 oktober nog niet uitgekomen wat het meest wenselijke contributie- en stemrechtstelsel is. Het voorstel van **Frans Meijer** en het bestuur gaat uit van een gemengd systeem: een vaste voet, een bijdrage per inwoner en een bijdrage per fte. Reden: de subsidiebedragen

per inwoner lopen erg uiteen en het aantal fte's geeft veel meer de financiële mogelijkheden van bibliotheken weer dan het aantal inwoners. Het maximumbedrag dat voor de VOB gold is afgeschapt. De bijbehorende getallen zijn gebaseerd op behalen van het benodigde bedrag van € 1,75 miljoen.

Het voorstel was:

- Voor bibliotheken: vaste voet van € 1.500, bedrag per inwoner van € 0,04 en bedrag per fte van € 135.
- Voor PSO's: vaste voet van € 1.500, bedrag per inwoner van € 0,004 en bedrag per fte van € 135. Omdat de provincies ongeveer eentiende deel subsidiëren van wat gemeenten geven is voor PSO's € 0,004 per inwoner gekozen.

Volgens de indicatieve begroting levert dit op: Bibliotheken: vaste voet € 300.000, bedrag per inwoner € 640.000 en bedrag per fte € 500.000. PSO's: vaste voet € 15.000, bedrag per inwoner € 64.000 en bedrag per fte € 243.000

Het stemrecht is niet meer gebaseerd op inwoners, maar op de contributie: 1 stempunt per € 1.000.

In het nieuwe systeem gaan 73 bibliotheken meer betalen en 105 minder.

Fans Meijer gaf in zijn presentatie wel aan dat een overgangsmaatregel noodzakelijk zal zijn, omdat begrotingen 2010 al vastliggen.

Hogere begroting

Lotte Sluysen (Haarlem) vond dat een systeem per fte de rijkere bibliotheken benadeelt. Zij vroeg zich af of je dat zo wel moet doen.

Thijs Torreman (Eindhoven) pleitte er voor van een hogere begroting uit te gaan om al vast het te voorziene tekort voor de CPNB op te vangen. OCW betaalt nog 1½ jaar. De kosten zijn thans € 400.000, maar er is maar € 100.000 begroot.

Ook hij vond fte's als grondslag niet juist, ook al omdat het onzuiver kan zijn als er mensen in dienst zijn die voor andere taken dan bibliotheektaken worden ingezet (zoals in Eindhoven het geval is). Verder vond hij het onhandig bibliotheken minder te laten betalen. Zelf gaat hij 50% meer betalen. Dat vond hij erg veel. Hij wilde wel solidair zijn, maar tot een bepaalde grens.

Charles Noordam (Den Haag) zei dat hij als gemeentebibliotheek niets doet met de WOB-zaken. Hij vond het dan ook niet logisch er wel voor te moeten betalen.

Klein groepje

Frans legde uit dat in het gemengde systeem rekening is gehouden met het feit dat bibliotheken met eenzelfde werkgebied lang niet altijd dezelfde subsidiebedragen hebben. "Maar het is aan uzelf". Bij de VOB was de grondslag inwoners, bij de WOB fte's. Hij was het wel met Torreman eens dat het slim is in de begroting wat ruimte te maken. Dat betekent uiteraard een wat hogere contributie. Wat betreft niet meebetalen aan werkgeverszaken, zei hij dat het maar om een heel klein groepje gaat, dat ook nog kleiner wordt. Zo wordt de Bibliotheek Rotterdam verzelfstandigd.

Huidige inkomsten uitgangspunt

Chris Wiersma meldde twee dingen door elkaar gehoord te hebben: draagkracht en onderscheid naar functies. Hij bepleitte om in de verdeling van een bedrag per inwoner en een bedrag per fte de huidige inkomsten van VOB en WOB het uitgangspunt te laten zijn. Dat betekent: een hoger bedrag per inwoner dan in het voorstel van Frans Meijer en een lager bedrag per fte.

One man, one vote

Joep van Dijk (Breda) ging in op het stemrecht. Op basis van de toenemende kwaliteit van de directeuren van de basisbibliotheken is hij voorstander van *one man, one vote*, net als in het PDO van Noord-Brabant. Frans Meijer en **Erik Jurgens** zeiden de suggesties van Wiersma, Torreman (een ruimere begroting) en Van Dijk te zullen overwegen (en door te rekenen).

Prima voorstel

Hans Portengen (Bollenstreek) verklaarde het voorstel zoals het er lag prima te vinden, omdat het evenwichtig is en rekening houdt met draagkracht.

Hans van Velzen (OBA) vond dat er meer tijd genomen moet worden. Hou voor 2010 het bestaande systeem, zodat er geen bibliotheken geld gaan teruggeven. En laat het nieuwe bestuur beslissen. Portengen wees er op dat de begrotingen voor 2011 al weer voor 1 april 2010 ingediend moeten zijn en wilde dus niet te veel uitstel. **Carin Klompen** (Maastricht) zei dat er veel meer voor marketing nodig is dan de in de begroting genoemde € 100.000.

Eppo van Nispen (Delft) vroeg wanneer we het feest gaan houden waar hij al eerder voor gepleit had. Jurgens benoemde hem meteen in de feestcommissie.

In december nieuw bestuur Brancheorganisatie; Jurgens blijft minstens een jaar

De VOB-leden gingen 15 oktober akkoord met de voorstellen van het huidige bestuur inzake de procedure om tot een nieuw bestuur voor de nieuwe Brancheorganisatie te komen. Er komt een oproep voor open kandidaatstelling. Een selectiecommissie, waarin ook iemand namens de WOB zit, doet het bestuur voorstellen waar ook alternatieven in kunnen zitten. Het bestuur legt de kandidatenlijst 17 december voor aan de ledenvergadering.

Het bestuur had ook voorgesteld wel te beginnen met de werving van een nieuwe directeur, maar de beslissing bij het nieuwe bestuur te laten. Ook daar stemden de leden mee in.

Voorzitter blijft

Vice-voorzitter **Gerard Reussink** had inzake het nieuwe bestuur één toevoeging: hij stelde voor om minstens nog een jaar door te gaan met de huidige voorzitter, **Erik Jurgens**, zodat er in elk geval één persoon is die voor de nodige continuïteit kan zorgen en nog weet hoe het allemaal gegaan is. **Joep van Dijk** zorgde er voor dat er applaus kwam voor Jurgens.

Jurgens zei dat hij zich kan voorstellen dat de vereniging na een paar jaar toch zegt: neem maar een voorzitter uit de branche zelf. Het zal afhangen van het feitelijk functioneren van de Brancheorganisatie. **Chris Wiersma** zag een verband met de rol van de directeur. Wie wordt het boegbeeld? Gerard Reussink zei dat de nieuwe directeur vooral gezaghebbend moet zijn in het netwerk van de bibliotheken. Maar externe netwerken hebben soms behoefte aan een onafhankelijk voorzitter, zo is zijn ervaring.

Bestuur en commissies

Het plan van **Frans Meijer** voorziet in een bestuur van zeven leden en een onafhankelijk voorzitter. Een aantal commissies ondersteunt de beleidsontwikkeling en

beleidsuitvoering. Voorzien worden commissies Strategie en Public Affairs, Marketing en Promotie en Werkgeverszaken en HRM. **Rob Pronk** pleitte voor een vierde commissie: Digitale bibliotheek, omdat dit het belangrijkste onderwerp voor de komende jaren wordt.

Bestuurstructuur Sectorinstituut

Bart Drenth vertelde hoe bestuursstructuur van de Stichting Sectorinstituut er uit komt te zien: een directeur-bestuurder met een Raad van Toezicht van zeven leden, onder wie een voorzitter, drie leden met binding met het openbare bibliotheekwerk (maar geen vertegenwoordiging) en drie leden met andere expertise (bijvoorbeeld ICT, internationaal bibliotheekwerk en wetenschap).

Bibliotheekblad gered

Bibliotheekblad is voorlopig gered. **Frans Meijer** berichtte dat in zijn rapportage. NBD/Biblion heeft zich bereid getoond de verantwoordelijkheid voor de uitgave op zich te nemen, het redactiestatuut (dat de onafhankelijkheid garandeert) blijft intact. OCW betaalt nog twee jaar de bestaande bijdrage. Dat geeft ruimte om te kijken hoe het blad, met de toch al voorgenomen plannen voor een mix van digitaal en papier, na 2011 verder kan worden geëxploiteerd.

Opinie

Naam nieuwe VOB: OBNL de beste keus

Wim Keizer

Frans Meijer, de kwartiermaker van de nieuwe Brancheorganisatie, gebruikt als werkafkorting **NVOB**. Dat kan staan voor Nieuwe, Nederlandse of Nationale Vereniging van Openbare Bibliotheken. Zoals Frans 15 oktober al zei, ontdekt iedereen die even *Googelt* dat NVOB al staat voor *Nederlands Verbond van Ondernemers in de Bouwnijverheid*.

Dat verleidde mij tot het uitproberen van wat andere afkortingen:

BVOB: Branchevereniging Nederlandse Openbare Bibliotheken.

De BVOB bestaat al: *Branche Vereniging Ondernemers Begraafplaatsbeheer*.

VBSS: Vereniging Bibliotheken Samen Sterk.

Maar ja, VBSS staat voor: *Visit, board, search, and seizure*: the term for maritime boarding actions and tactics, designed to capture enemy vessels.

VSNB: Vereniging Samenwerkende Bibliotheken Nederland.

Maar ja, de VSNB is de *Vereniging Samenwerkende Brandwondencentra Nederland*.

OBN: Openbare Bibliotheek Nederland.

Dat is de *Ongedierte Bestrijding Nederland*. De OBN zet zich in heel Nederland in voor de beheersing van *plagdiere*n.

OBNL: Openbare Bibliotheek Nederland.

Geen Nederlandse betekenis van deze afkorting gevonden. L'OBNL komt wel voor in Québec:

La plupart des organisations artistiques du Québec œuvrant dans les secteurs de la muséologie, les arts de la scène ou encore la littérature, sont des **organismes à but non lucratif (OBNL)**, aussi appelés OSBL (pour organismes sans but lucratif).

Ik vind het een mooie afkorting voor de nieuwe vereniging. Ook wij zijn non-profit en bovendien drukt de afkorting OBNL precies uit waar de groep van tien bibliotheekdirecteuren die op weg is naar één formuleorganisatie voor pleit.

Wie is wie ook al weer?

De door OCW bedachte oprichting van een Sectorinstituut en de omvorming van de VOB tot zuivere Brancheorganisatie (samen wel *ontvlechting*, gepaard gaand met boedelscheiding, genoemd) houdt heel wat mensen van de straat en biedt organisatieadviesbureaus en zelfstandige organisatieadviseurs een mooie bron van inkomsten.

We hebben ook nog te maken met *invlechting* van de WOB in de rest-VOB, met een OCW-plan voor bibliotheekinnovatie en met een tijdelijke Stichting Digitale Bibliotheek. Wie is wie ook al weer in dit geheel?

Regiegroep Bibliotheekinnovatie (door OCW ingesteld):

- **Marjan Hammersma**, directeur Media Letteren Bibliotheken (MLB) van OCW, tevens voorzitter.
- **Gerard Reussink**, vice-voorzitter van de VOB.
- **Josje Calff**, voorzitter geweest van de Adviescommissie Bibliotheekinnovatie.

Projectgroep Bibliotheekinnovatie (door de Regiegroep ingesteld):

- **Bart Drenth**, organisatieadviseur bij Berenschot, programmamanager.
- **Wilfried Hoffman**, programmacoördinator digitale infrastructuur.
- **Peter van Eijk**, programmacoördinator digitale diensten en producten.
- **Michiel Laan**, programmacoördinator innovatie van collectiebeleid.

Oprachtgeversoverleg Ontvlechting VOB (door OCW en VOB ingesteld):

- **Marjan Hammersma**.
- **Herman Hofenk** (Directie MLB, OCW).
- **Gerard Reussink**.
- **Nan van Schendel** (VOB-bestuurslid).

Kwartiermakers/bouwheer:

- **Bart Drenth**, kwartiermaker Sectorinstituut, aangesteld door OCW.
- **Frans Meijer**, kwartiermaker Brancheorganisatie, aangesteld door VOB-bestuur.
- **Hans van Velzen**, kwartiermaker integratie WOB in rest-VOB, aangesteld door WOB-bestuur.
- **Peter van Eijk**, Bouwheer Stichting Digitale Bibliotheek (Bibliotheek.nl), aangesteld door Oprachtgeversoverleg.

Plannen formuleorganisatie Bibliotheek Nederland

Tien bibliotheekdirecteuren hebben het initiatief genomen voor de komende vijf jaar een programma te starten met als doel te komen tot één formuleorganisatie, de *Bibliotheek Nederland*. Een stuk hierover met de titel *Onze toekomst: op weg naar samenwerking* werd 15 oktober besproken na de ledenvergadering. Eén van de initiatiefnemers, **Hans van Soelen** (Utrecht), lichtte het toe en sprak de wens uit dat de nieuwe Brancheorganisatie het initiatief overneemt en in de decembervergadering een concreet voorstel doet.

De tien directeuren hebben bij OCW in het kader van de Subsidieregeling Bibliotheek-

innovatie ook subsidie gevraagd. Maar los daarvan gaan zij zeker verder. Anderen worden uitgenodigd mee te doen. Van deelnemers wordt tijd en/of geld gevraagd. Er gaat een bericht naar alle bibliotheken dat ze zich kunnen melden. **Frans Meijer**, kwartiermaker Brancheorganisatie, zei dat hij ook een afspraak maakt met de groep, om te voorkomen dat zaken dubbel worden gedaan.

Zachte franchiseformule

De groep stelt zich voor toe te gaan naar een zachte franchiseformule, waarbij eigen keuzen mogelijk zijn. Een aantal aspecten zal echter verplichtend zijn, zoals het beeldmerk. De groep heeft zeven onderwerpen in gedachten om mee te starten:

1. Spreiding van vestigingen;
2. Formuleontwikkeling (inrichtings- en formuleconcepten);
3. Speciale formules (mediawijsheid, laaggeletterdheid, jeugd en jongeren, ofwel onderwerpen die de maatschappelijke functie van de bibliotheek bepalen);
4. Collecties;
5. Normeringen;
6. Inkoop;
7. Toekomstvisie.

Centrale strategie

Het voorstel is een centrale strategie uit te werken waarin de bibliotheek van de toekomst wordt beschreven. Gekeken wordt naar 2015, maar langere-termijn-ontwikkelingen worden meegenomen. Welke functies zijn voor de bibliotheek van de toekomst kansrijk, los van de uitleenfunctie? Wat is de invloed van de verdere ontwikkeling van nieuwe media en verdere digitalisering? Hans zei het juist in een tijd van te verwachten bezuinigingen belangrijk te vinden de handen ineen te slaan. Op allerlei gebieden kan worden bespaard door veel meer samen te werken.

Snel in uitvoering?

Sjaak Driessen (Wageningen) was bevreesd dat men al weer snel na het conceptuele denken in de uitvoering schiet. Hij zette vraagtekens bij de snelheid waarmee iedereen nu het winkelconcept omarmt. Maar hoe lang is dat houdbaar? Hans zei dat dit juist de zaken zijn waar we het over moeten hebben. Sjaak zei dat franchising inhoudt dat je in de eerste plaats lokaal ondernemer bent. Maar je wordt niet zo maar lokaal

ondernemer door een inrichtingsformule over te nemen. Hij pleitte ervoor veel kritischer naar ons eigen functioneren te kijken.

De tien initiatiefnemers zijn: **Joep van Dijk** (Breda), **Fred Geelen** (Heerlen), **Tineke van Ham** (Zwolle), **Eppo van Nispen** (Delft), **Rob Pronk** (Groningen), **Lotte Sluyser** (Haarlem), **Hans van Soelen** (Utrecht), **Thijs Torremans** (Eindhoven), **Jannie van Vugt** (Bibli-Oosterschelde) en **Erna Winters** (Kennemerwaard).

Thuisgebruik Volkskrant

Onder de naam *Bieblink* is het pilotproject in Amsterdam en Groningen met thuisgebruik van het digitale archief van *de Volkskrant* begonnen. Overigens steeds bijgewerkt met het dagelijkse nieuws. De content wordt geïndexeerd met de Aquabrowser.

Hans van Velzen (OBA) vertelde er over na de ledenvergadering op 15 oktober. Er komt promotie en er komt een *toolkit* voor bibliotheken die ook willen meedoen (is mogelijk vanaf 1 november).

Meer op de [VOB-site](#).

Presentatie Projectgroep 21 sept.

Binnen bestaande budgetten basale voorziening mogelijk

Met de huidige financiering als uitgangspunt kan er via Bibliotheek.nl structureel een heel basale toegang worden geboden tot alle bronnen binnen het bibliotheekdomein. Dat verklaarde **Bart Drenth**, programmamanager van de Projectgroep Bibliotheekinnovatie, op 21 september tijdens een presentatie van de stand van zaken bij de Projectgroep. Desgevraagd verduidelijkte hij dat met "huidige financiering" wordt bedoeld een bijdrage van rond de € 2 miljoen van OCW voor de organisatie en de bestaande € 0,22 per inwoner uit de bibliotheekbranche (dat is samen € 3,6 miljoen) voor *content*.

Die € 2 miljoen van OCW kan besteltakengeld of enveloppegeld zijn. Daar wordt met OCW nog over gepraat. En wat het begrip "basaal" betreft, zei hij dat het betekent: geen marketing, geen geheel nieuwe applicaties en geen geheel nieuwe content.

Precisering komt nog

Tijdens de op 25 september gehouden bijeenkomst met kritische vrienden zei hij dat in de basale voorziening collecties van de KB en UB'en zijn opgenomen. Een nadere precisering van wat een basale voorziening is, verwacht hij in oktober. Hij zei dat de Projectgroep gewoon aan een bureau gevraagd heeft: "Doe ons maar voor € 5,6 miljoen patat. Wat krijgen we er precies voor?" Het antwoord wordt in oktober verwacht en moet dan eerst worden besproken met de Regiegroep, voor het gepubliceerd kan worden.

De presentatie op 21 september bestond uit een inleiding van Bart Drenth, een powerpointpresentatie van **Peter van Eijk** en een demonstratiefilmje van **Wilfried Hoffman**. Na de pauze werden er vragen uit de zaal beantwoord.

Naadloos aansluiten

Bart vertelde dat de Projectgroep beoogt de aanbevelingen uit het SCP-rapport uit te voeren. Dat betekent niet totaal nieuwe dingen doen, maar juist naadloos aansluiten op wat er al is. Het betekent vooral: digitaal de connectie met de collectie maken. Dat wordt geen toren van Babel die halverwege moet stoppen. De Projectgroep laat zien dat een basisvariant betaalbaar is met de huidige financiering.

Voor € 30 miljoen aangevraagd

Bart gaf verder aan dat de Projectgroep goed op streek is met de opdrachten. Als nieuwtje wist hij te melden dat er in het kader van de subsidieregeling, waarvoor € 7,5 miljoen beschikbaar is, met 110 aanvragen voor een bedrag van € 30 miljoen is aangevraagd. Dit betekent dat de Projectgroep scherpe keuzes kan maken en dat heel veel aanvragen niet gehonoreerd zullen worden. "We moeten de komende weken heel hard aan de slag. We gaan het geld niet verdelen over meerdere projecten, maar besteden aan zaken die enige omvang en stevigheid hebben." De planning is de toekenningen voor 1 december te doen. Het kan wel zijn dat er nog verzoeken komen om aanvulling of verduidelijking.

"Oorlog en vrede"

Peter van Eijk verwees voor wat er "aan onze hand" is naar de bekende rapporten. Transformatie van aanbodgericht naar vraaggericht

is hard nodig, want we weten veel van de collecties, maar weinig van de klanten, we verliezen de aansluiting op de (latente) behoeften van jongeren en onze gezamenlijke internetpresentatie is onvoldoende. Als voorbeeld noemde hij dat de bibliotheek bij intikken van Tolstoj's "Oorlog en vrede" op Google op de 81-ste plaats scoort, en dat moet je ook nog weten dat "Literatuurplein" iets van de openbare bibliotheek is. Het probleem is dat we niet doen wat we eigenlijk al veel langer weten. OCW investeert mee en 2009 is het jaar dat we "van intentie naar actie" gaan. Aan de slag met de hoofdoelen: meer bereik en beter aanbod. Refererend aan de uitspraak "met onze gedachten maken wij de wereld" zei Peter dat als wij *denken* niet te kunnen groeien in het digitale domein het dan ook niet zal gebeuren.

Tien aanbevelingen SCP en Projectgroep

Vervolgens liep hij de tien aanbevelingen van het SCP-rapport door en gaf hij aan wat de Projectgroep per aanbeveling uitvoert.

1. *Maak content beter vindbaar; gebruiker moet snel en makkelijk kunnen vinden.*
De Projectgroep evalueert de Aquabrowser, formuleert eisen die aan de catalogus gesteld moeten worden en voert onderhandelingen met leveranciers.

2. *Maak de collectie hybride.*
De Projectgroep werkt samen met de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL), de Koninklijke Bibliotheek (KB) en NBD/Biblion voor het leveren van digitale content. Daarnaast is er van 1 november 2009 tot 1 maart 2010 een pilotproject met thuisgebruik door bibliotheekleden van digitale informatie uit de Volkskrant.

3. *Ga op de gebruiker af.*
Om beter te scoren in Google wordt er een onderzoek naar *Search Engine Optimization* gehouden. Verder worden er [widgets](#) gemaakt die op andere plaatsen gebruikt kunnen worden.

4. *Beschouw ontleding en ontleening niet als onvermijdelijk. Blijf geloven in de waarde van de fysieke collectie en zorg dat mensen verwijzingen kunnen delen.*

De Projectgroep beschouwt de beschikbaarheid en de distributie van de fysieke collectie als de *kritische succesfactor* van Bibliotheek.nl. "Alles van Remco Campert" moet net alleen beschikbaar zijn in Amsterdam maar ook in [Lettele](#). Er komt een onderzoek

naar en een uitwerking van een businessplan met partners binnen de branche.

5. *Personaliseer de dienstverlening en doe hiertoe marktonderzoek.*

De Projectgroep ontwikkelt een CRM-systeem op nationaal niveau (een *tool* voor een landelijk lenersbestand). Er is een kwalitatief onderzoek onder gebruikers uitgevoerd. Ook wordt een *social recommender engine* ontwikkeld.

6. *Diversifieer de toegang tot digitale content, bied specifieke doelgroepen specifieke bronnen aan.*

De Projectgroep bevordert de koppeling tussen openbare bibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek. Ook wordt de doorontwikkeling en/of aanpassing van digitale diensten bevorderd.

7. *Maak keuzes in de gidsfunctie.*

Het uitgangspunt is "connectie met de collectie". In oktober zal de evaluatie van De Gids gereed zijn. De Projectgroep laat het etalageconcept ontwikkelen. Verder zal gebruik gemaakt worden van gidsfunctie en publieksbereik van kranten, publieke omroep en sociale netwerken.

8. *Steun burgers bij de ontwikkeling van informatievaardigheden, en breder, mediawijsheid.*

De Projectgroep zet in op de vaardigheden van front-office-medewerkers en adviseert subsidie toe te kennen aan projecten mediawijsheid.

9. *Zorg voor lokale verankering (front-office) enerzijds en landelijke (back-office) verankering anderzijds.*

De Projectgroep creëert de mogelijkheid om online lid te worden en wil het gebruik van Bibliotheek.nl herleidbaar maken tot de lokale bibliotheek.

Hier aangekomen zei Peter van Eijk dat hij met alle genoemde punten wel tegen een berg oploopt en dat het een taaie aangelegenheid is.

10. *Diversifieer de dienstverlening van de verschillende fysieke vestigingen.*

Hier doet de Projectgroep niets aan. Dit punt wordt gezien als een verantwoordelijkheid van de bibliotheken zelf.

Vervolgens vertelde Peter dat het Opdrachtgeversoverleg op 26 augustus besloten heeft een tijdelijke oplossing te zoeken waarin "de

digitale bibliotheek" wordt veilig gesteld voor de periode na 2009. Gedacht wordt aan een Stichting Bibliotheek.nl. De kwartiermakers hebben de opdracht meegekregen voorwaarden te formuleren waaraan externe partijen moeten voldoen die de (tijdelijke) uitvoering van de digitale bibliotheek op zich nemen. De achtergrond is dat de rijksverantwoordelijkheid wordt vergeleken met die van een soort Rijkswaterstaat. Voor beheer en doorontwikkeling van digitale diensten uit het innovatieprogramma is een "landingsbaan" nodig. Die kan niet het Sectorinstituut zijn, want dat zal geen uitvoerende taken krijgen. De nieuwe Brancheorganisatie ligt ook niet voor de hand, want die zal geen geld van het rijk krijgen. Vandaar dat er een onderzoek is gehouden naar de inbedding van "Bibliotheek.nl" en dat vooralsnog uitgekomen is op een nieuwe, doch tijdelijke stichting. Gedacht wordt aan een jaar. In het bestuur zouden twee mensen uit het bibliotheekveld moeten zitten, met daarnaast een onafhankelijke voorzitter. Aansluitend bij wat Bart Drenth zei over de basale voorziening, wordt een rijksbijdrage (via het Sectorinstituut) voorzien en een bijdrage uit de branche (met als basis de al bestaande € 0,22 per inwoner). In principe kan de nieuwe eenheid later worden aangehaakt bij andere instelling(en).

Geweldig

Getoond werd dat de reacties van bibliotheekgebruikers op het prototype van Bibliotheek.nl positief zijn, met zinnen als "ik vind het geweldig" en "dit is niet mis".

Daarna toonde **Wilfried Hoffman** een demonstratie van de nieuwe site.

Bart vatte samen met: "Het zijn geen dingen die nog nooit eerder vertoond zijn, maar die wel nieuw zijn voor het openbare bibliotheekwerk."

Vragen per briefje

Na de pauze ging de Projectgroep in op van tevoren via briefjes ingediende vragen. Een greep daaruit:

Waar blijven de e-books in het verhaal?

Michiel Laan, programmacoördinator Innovatie van collectiebeleid, zei dat er nog een gering aanbod van *e-books* is en dat bibliotheken nog kansen hebben mee te doen. Het is noodzakelijk daarin een strategische positie op te bouwen.

Waarom is Google belangrijk voor ons en hoe lang blijft Google bestaan?

Peter van Eijk antwoordde dat je kunt discussiëren over de kwaliteit van Google, maar dat het bedrijf er nu eenmaal is en voor heel veel mensen, ook bibliotheekgebruikers, de standaard is. De klant kijkt naar Google en dat zal zeker nog een hele tijd duren. Peter gaf toe dat er ook wel naar alternatieven voor Google wordt gekeken, zoals *Paul.nl*. Leerlingen bijvoorbeeld verdrinken in Google, dus is het goed naar serieuze alternatieven te kijken. Maar de gebruiker bepaalt wat het wordt en tot nu toe viel de keus *niet* op de bibliotheek.

Hoe is de verhouding tussen het landelijke Bibliotheek.nl en de lokale bibliotheek? Als je online lid wordt, van wie word je dan lid? Is Bibliotheek.nl een concurrent van de lokale bibliotheek?

Wilfried Hoffman antwoordde dat Bibliotheek.nl geen concurrent is, maar dat het om de branche gaat. Als iemand online lid wordt via Bibliotheek.nl, zal er een link gemaakt worden naar haar of zijn lokale bibliotheek. Bart Drenth vulde aan dat "connectie met de collectie" ook betekent dat wat er met de collecties gebeurt inzichtelijk wordt voor de lokale bibliotheek.

Wat doe je nog met de eigen website als Bibliotheek.nl er is?

Michiel Laan antwoordde dat elke bibliotheek dat zelf kan bepalen. Straks kan er gewerkt worden met widgets, ofwel "blokjes" zoals Bart Drenth ze noemde. Op de landelijke website komen widgets en die kunnen worden geplaatst op de lokale website. Je kunt er ook voor kiezen de hele lokale website alleen maar uit die widgets te laten bestaan.

De vraag rees of het ook andersom kan: lokale widgets op de landelijke website. Het antwoord was bevestigend.

Content Management

Op de vraag welk *Content Management Systeem* (CMS) er komt, antwoordde Bart dat gedacht wordt aan *Joomla*-achtige ontwikkelingen (*open source*). Wat de Projectgroep zeker niet wil, is vast komen te zitten aan monopolieposities. "Dat is één van de ingewikkeldste kwesties", zo verklaarde Bart. Wilfried voegde er aan toe het advies te geven dat bibliotheken die op het punt staan hun website te vernieuwen beter geen meerjarige contracten kunnen aangaan. Peter van Eijk vroeg ook aandacht voor de

bibliotheeksystemen. "We moeten respecteren wat daar allemaal staat. We beginnen nu even aan de buitenkant, maar we komen daarna al snel op de relatie met de systemen die er staan. Dat wordt nog een hele toer." Naar aanleiding van een vraag over de kosten van koppelingen, zei Peter dat we samen moeten bekijken hoe ver we gaan in de landelijke aanpak en wat er lokaal blijft.

Vervolgens kwam de in de aanhef genoemde vraag naar wat de basale voorziening precies inhoudt aan de orde.

Content kopen branchetaak

Bart zei dat de Projectgroep geen afspraken zal maken over de inkoop van *content*. Dat vindt hij typisch een taak voor de branche zelf, dus niet voor de overheid. Alleen de infrastructuur (wegen, verbindingen) ziet hij als een rijkstaak.

Zijn er door gebruikers ook kritische opmerkingen gemaakt?

Michiel Laan zei dat dit inderdaad geval was, namelijk over de tarieven. Hij gaf mee om met een simpel, eenduidig tariefmodel te komen.

Is er sprake van user generated content?

Bart antwoordde: ja. Gebruikers kunnen straks zeggen wat ze van iets vinden. Dat heeft wel gevolgen voor de huidige catalogusinformatie. Peter zei overigens dat uit het gehouden klantenonderzoek al wel gebleken is dat de belangstelling om zelf recensies te maken niet erg groot is.

Is het SCP-advies nummer 10 niet essentieel voor de betaalbaarheid van 1 t/m 9? Het geld zit nu voornamelijk in de fysieke bibliotheek.

De vraag was van **Fred Geelen** (Heerlen) Bart zei dat dit waar is en thuis hoort in VOB-verband. Welke keuzen maken de bibliotheken straks? De digitale bibliotheek zal zeker ingrijpen op de fysieke bibliotheken, want klein en groot heeft straks hetzelfde aanbod. Over de gevolgen voor de fysieke vestigingen zal zeker verder doorgedacht moeten worden.

Kan er volgend jaar maar één project worden gedaan, Bibliotheek.nl?

De vraag was van **Hans van Velzen** (OBA). Hans lichtte toe het jammer te vinden dat er zo veel losse projecten worden gedaan. Hij hield een pleidooi alle aandacht alleen op Bibliotheek.nl te richten.

Bart was het met hem eens dat het beter is een paar dingen goed te doen dan veel dingen mager. Maar veel van de opdrachten die de Projectgroep gegeven heeft, vormen eigenlijk één groot geheel. En dat wil hij ook voor de subsidieaanvragen zo veel mogelijk doen: alleen dat er uitpikken wat in het grote geheel past: herhaalbaar, opschaalbaar en op weg naar implementatie. "Totaal nieuwe dingen zijn niet nodig, het gaat om een simpel ding: iets dat het doet. Met een hele wereld er achter om het te laten werken." Hij vertelde dat er ingaand 2010 bij OCW ook aandacht komt voor HRM en marketing (zie ook bericht over OCW-begroting 2010).

Denken jullie dat kinderen en jongeren meer gaan lezen door het nieuwe systeem?

Michiel Laan zei dat connectie met de collectie maken het mogelijk maakt op verschillende manieren logische aansluitingen te maken op plekken waar de jeugd zit. Bart Drenth verwachtte met een goede presentatie op internet zeker meer uitleningen te genereren. "Dat is een geloofsartikel. De uitleencijfers kunnen 20 à 30 pct hoger worden." **Sjaak Driessen** (Wageningen) vond het moeilijk om het over *geloof* te hebben en dacht dat het een illusie is zonder goede digitale content meer belangstelling te wekken. "Ik geloof er helemaal niets van dat het doel het aantal uitleningen te verhogen zal lukken." Peter van Eijk zei dat er een eerlijk gesprek nodig is over waar we staan en waar we heen willen qua groei. "Een groter bereik is belangrijk en dan gaat het niet alleen om uitleningen."

Opinie Sjaak Driessen **Darwin als toeschouwer**

De opmerking van Bart Drenth over zijn *geloofsartikel* m.b.t. verhoging van het aantal uitleningen (zie hierboven) verleidde Sjaak Driessen naderhand tot de volgende bijdrage op de website van de Projectgroep:

Een onverwachte toeschouwer tijdens de presentatie van bblthk.nl maandag jongstleden

Nog een paar maanden en dan is het Darwinjaar voorbij. Ik weet niet wat de tussenstand is, maar als ik de projectgroep bibliotheekinnovatie - bij monde van Bart Drenth - goed heb verstaan, lijken de creationisten het van Darwin te winnen: voor de komende

jaren een verwachte verhoging van de omzet van de distributiefunctie (lees: uitleningen - gebruik collecties) met ruim 30%. Een bewijsovervoering voor het bestaan van god, zo zou je het kunnen opvatten. Terwijl Darwin constateert dat die functie niet meer leeft in de omgeving waarvoor zij is ontworpen, en langzaam plaats zal maken voor ... Hij waarschuwt dat ook het klonen niet helpt voor een duurzaam voortbestaan. Voor een kansrijke selectie blijven ze te zwak. Ook de transformatie van burgers tot klanten helpt niet echt volgens hem. Of het veranderen van bibliotheken in winkels, of gratis voedselbanken.

En de nieuwe sublieme, bekroonde en maandag getoonde vertaling van Oorlog & Vrede van Tolstoj, over desastreuze zelfoverschatting, verkrijgbaar in bibliotheek ..., bovenaan in de hitlijst op Google - een belangrijk doel van de bibliotheekinnovatie - daar heeft hij niet zoveel mee. Sterker nog: de oplage van deze nieuwe druk is te beperkt om zo'n toppositie op Google te rechtvaardigen en is voor de 28 gymnasiasten in dit land van ... miljoen inwoners, die dit boek van bijna 1600 pagina's willen lezen en duiden, van geen betekenis. Overigens maken zij zo'n keuze in een denkwereld waarin het begrip openbare bibliotheek niet voorkomt. Dat is trouwens nog niet zo heel lang, pas sinds 1990 ongeveer, toen het aantal uitgaven van uittrekselboeken verdubbelde. Ja, en sinds 1997, met de komst van internet, is dat verlies van die jongeren in een stroomversnelling geraakt. Darwin adviseert dan ook om een nauwelijks bestaande historie niet tot toekomst te verheffen: jongeren die we de afgelopen vijftien jaar zouden zijn kwijtgeraakt met boeken terughalen. Kortom: hij gelooft niet in goddelijke interventies, ook niet in restauratie, wel in de evolutie van openbare bibliotheken.

Kritische vrienden 25 september **Bibliotheek.nl: niet in dezelfde valkuil stappen, maar kijken naar verhoudingen partijen**

"We brengen focus aan, er was al veel, maar heel versnipperd. We gaan iets bouwen dat er nog niet was, we gaan de connectie met de collectie leggen. Dat noem ik innovatief." Aldus **Bart Drenth** op 25 september tijdens de derde bijeenkomst van de Projectgroep met een aantal *kritische vrienden* op de

vraag of het wel zo innovatief is *boeken* centraal te ontsluiten.

De vraag rees ook of het niet veel beter gezocht kan worden in aanbieden van digitale *content*. Bart: "Dat lijkt heel aantrekkelijk, maar daar zijn we heel terughoudend in. We doen iets met tijdelijk geld en we moeten niet in dezelfde valkuil stappen die er al was: iets ontwikkelen dat vervolgens niet geëxploiteerd kan worden." Bart gaf aan dat het ook gaat om de verhoudingen tussen de partijen. Wie betaalt wat? Daar moet ook de Regiegroep zich over uitspreken en volgens Bart zijn daar *stevige discussies* over. Zijn lijn is: het rijk is er voor de infrastructuur en het beheer daarvan. De bibliotheekbranche zelf is verantwoordelijk voor de content. En om daar ruimte voor te creëren moet de bibliotheekbranche modellen verzinnen. Bijvoorbeeld door geld van fysieke collecties vrij te maken voor digitale content. Het ligt dan voor de hand te beginnen met non-fictie.

Tarievenstructuur in digitaal tijdperk

Al doordiscussiërend hierover kwamen kritische vrienden ook tot de conclusie dat het noodzakelijk is na te denken over *businessmodellen* en tarievenstructuur. Kies je voor *pay-per-view* of voor andere modellen. Hoe dan ook kun je betwijfelen of je de tarievenstructuur voor het uitlenen van boeken één-op-één kunt toepassen op digitale content. Ook het auteursrecht (*copyright*) wordt een steeds belangrijker aandachtspunt. Vastgesteld werd echter ook dat papieren media nog een hele tijd zullen blijven. Geopperd werd dat de openbare bibliotheek misschien wel net zo'n splitsing gaat doormaken als het oude staatsbedrijf PTT, thans bestaande uit KPN voor de diensten die niets met papier te maken hebben en TNT voor het papier.

Koppelingen, dan één systeem?

Weer sprekend over de vraag of de door de Projectgroep nagestreefde koppeling van bibliotheeksystemen zal leiden tot één systeem, zei Bart dat de Projectgroep de schil maakt, de leidingen tussen de bibliotheeksystemen en de gebruikers legt, en niet verder zal gaan. Dat betekent dat er in het kader van de informatiearchitectuur eisen worden gesteld, voorwaarden, en dat gebeurt in nauwe samenwerking met de Brancheorganisatie. De vraag rees hoe lang bibliotheken nog moeten investeren in eigen systemen en in iets als de Aquabrowser. Bart antwoordde dat de laatste in de evaluatie zit

van de ontwikkelde digitale diensten en producten.

Uitgangspunt van de Projectgroep blijft "Bibliotheek.nl" niet afhankelijk te maken van één leverancier.

Op 25 september werd ook verder gepraat over de door Bart op 21 september, bij de presentatiebijeenkomst, genoemde basale voorziening voor € 5,6 miljoen (€ 2 miljoen van OCW en € 3,6 miljoen van de branche). Bart zei dat er in oktober meer bekend wordt over de exacte inhoud van die basale voorziening (zie ook verslag bijeenkomst 21 september).

Rol PSO's

Er rees een vraag over het feit dat de PSO's hebben aangeboden gezamenlijk Bibliotheek.nl onder hun hoede te nemen. Bart zei dat PSO's nu dingen doen in het kader van Bibliotheek.nl en dat dit hun eigen zaak is. Het Opdrachtgeversoverleg heeft besloten eerst een tijdelijke oplossing voor Bibliotheek.nl te kiezen en in 2010 zal verder bekeken worden welke kant het opgaat. Bart zei dat de Projectgroep op zoek is naar de *kern* van Bibliotheek.nl. Zoals hij eerder vertelde zal dat wat het rijk betreft (en betaalt) vooral de infrastructuur zijn en wat de branche betreft (en betaalt) de content.

Deventer?

Komt Bibliotheek.nl in Deventer? Op die vraag antwoordde Bart dat het rijk maar ten dele Bibliotheek.nl zal betalen, dat er in de Tweede Kamer over gesproken is en dat het zo is dat *de Tweede Kamer gaat over de dingen waar ze over wil gaan*. Maar de VOB heeft nog een huurcontract in Den Haag. In 2010 is er onderzoek naar de inbedding van Bibliotheek.nl en de uitkomst zal medebepalend zijn voor de vestigingsplaats.

Evaluatie diensten/producten 30 okt. bij kritische vrienden

De vierde bijeenkomst van *kritische vrienden* met de Projectgroep Bibliotheekinnovatie, op vrijdag 30 oktober, zal gewijd worden aan de evaluatie van de bestaande digitale diensten en producten. Dat vertelde programmamanager Bart Drenth 15 oktober op de VOB-ledenvergadering. Hou de [website van de Projectgroep](#) in de gaten.

OCW: in 2010 € 18,5 miljoen

De [OCW-begroting 2010](#) gaat voor de bibliotheekvernieuwing uit van € 18,5 miljoen in plaats van € 19 miljoen ("Kunst van Lezen" krijgt € 500.000 meer). Bij de doelen worden nu ook HRM en marketing genoemd. Op 2 november 2009 is de begrotingsbespreking met de Tweede Kamer gepland.

In de tekst staat:

"Het innovatiebeleid concentreert zich in 2010 op:

- de ontwikkeling van digitale diensten, content en infrastructuur;
- het collectiebeleid (centraal waar het moet, decentraal waar het kan);
- het HRM-beleid (nieuwe opleiding en verdere professionalisering van de sector);
- een betere marketing.

Vanuit de gedachte dat vernieuwing ook en vooral vanuit de sector zelf moet komen, zullen in 2010 de eerste 'innovatiecentra' worden ingericht."

Commentaar

Spanningen te verwachten

Wim Keizer

In de verhouding tussen de nieuwe Brancheorganisatie en het Sectorinstituut kunnen spanningen optreden, ook al zal er sprake zijn van een "collectieve agenda". Tja, dat lijkt logisch en is het gevolg van het besluit de VOB te splitsen. In het verleden werden spanningen tussen wat OCW wenselijk vindt en de leden van de VOB graag willen opgelost *binnen* de VOB. Dat wordt nu anders.

Erik Jurgens, Nan van Schendel en **Gerard Reussink** vertelden 15 oktober dat het niet eenvoudig was te komen tot de presentaties over Brancheorganisatie en Sectorinstituut zoals ze op de ledenvergadering gegeven werden. En ze keken erbij of ze zich behoorlijk onder curatele van OCW hadden voelen staan. De (nog) machtige verzorgingsstaat versus het particulier initiatief?

OCW gaat straks direct het Sectorinstituut betalen, daar zal ca. € 5,6 miljoen mee gemoeid zijn (en € ca. € 9 miljoen voor het blindenbibliotheekwerk). De Brancheorganisatie begint met ca. € 1,7 miljoen. OCW lijkt dus de overhand te hebben.

Maar als we spreken over de spanningen tussen de Brancheorganisatie en het Sector-

instituut hebben we het in feite over "de binnenring". Opvallend is dat in de hele ledenvergadering het woord *Bibliotheekcharter* nauwelijks een keer gevallen is. Dan hebben we het over de "buitenring", de verhouding tussen de gemeenten, de provincies en het rijk. Zoals **Sjaak Driessen** terecht aangaf, betalen de gemeenten 87% van de subsidies voor het openbare bibliotheekwerk. En hoewel gemeenten niet rechtstreeks gaan over wat de bibliotheken wel of niet doen aan franchiseformules in en met de Brancheorganisatie, zal toch duidelijk zijn dat wat de VOB-leden samen kunnen bereiken uiteindelijk sterk medebepaald wordt door de ruimte die gemeenten ervoor willen bieden.

Het is wat stil rond het Bibliotheekcharter.

Maar ik denk dat er veel spanningen te verwachten zijn. Bijvoorbeeld over de certificeringseisen. In een nieuw [factsheet](#) van de VNG over cultuur en media lees ik op de VNG-site dat de gemeenten nog *een claim* van € 111 miljoen bij OCW hebben liggen voor de vernieuwingsrichtlijnen van de bibliotheken (Ape-rapport uit 2007). En de provincies hebben bij monde van IPO laten weten hun deelname aan het charter afhankelijk te stellen van de vraag of het rijk wel of niet gaat ingrijpen in het provinciefonds.

Spanningen zijn er ook *binnen* de Brancheorganisatie, zoals bleek bij de discussie over het contributiestelsel. In welke mate zijn rijkere bibliotheken solidair met armere?

Ik heb het eerder geschreven: de vraag welke impact de door OCW ontwikkelde zaken op de bibliotheken heeft blijft onverminderd actueel. Van de Projectgroep Bibliotheekinnovatie mag verwacht worden dat groei-scenario's doorgerekend worden, inclusief besparingsmogelijkheden op de terreinen waar de Projectgroep bezig is (automatiseringssystemen, collectiebeleid en logistiek).

Zootje gemaakt van tarieven

Binnen een bepaalde bandbreedte heeft de hoogte van het tarief maar weinig invloed op lidmaatschap van een bibliotheek. Een systeem met drie soorten abonnementen verdient aanbeveling (reductie, standaard, top). Dat bleek 9 september tijdens een studiebijeenkomst over tarieven, waar **Frank Huysmans** resultaten van onderzoek presenteerde.

Hij kon niet nalaten te melden dat hij veel wildgroei heeft aangetroffen. "Jullie hebben er een zootje van gemaakt."

Het onderzoeksrapport komt later dit jaar beschikbaar.

Veel bibliotheken hanteren al drie abonnementen. Bijvoorbeeld *Theek 5* (Oosterhout en wijde omgeving). Die noemt ze in een kleurige folder:

- Lekker lezen (€ 35);
- Alle tijd (€ 42,50);
- Optimaal genieten (€ 50).

Opinie Filmpjes

Wim Keizer

Nemen de verkleuring en de debilisering van het openbare bibliotheekwerk nu echt schrikwekkende vormen aan, of verbeeld ik me dat maar? Je zou het gaan denken, als je kijkt naar filmpjes die opduiken op YouTube en/of Bibliotheek 2.0. De beeldcultuur gaat nu ook in het openbare bibliotheekwerk blijkbaar meer de schriftcultuur vervangen. We zijn op zoek naar goudklompjes en we doen aan retailmarketing. Boottochtjes in de Biesbosch. Als we maar lol hebben. Met het winkelwagentje door de bibliotheek roetsjen. Het retailconcept. De klant centraal. Maatschappelijke doelen? Die worden alleen nog genoemd in een bijzin.

Zolang ik in het openbare bibliotheekwerk zit, en dat is sinds 1980, wordt al geroepen dat we van *aanbodgericht vraaggericht* moeten worden. Dat we de klant *centraal* moeten stellen.

Geen winkel

Beste collega's, we zijn geen winkel, we hebben niet als hoogste doel het aantal uitleningen op te krikken of zo veel mogelijk bezoekers het bibliotheekcafé binnen te lokken. We hebben maatschappelijke doelen, waar we subsidie voor vragen. Daar moet de gebruiker helemaal niet centraal in staan, maar het te bereiken maatschappelijke doel. Daar zijn inderdaad ook gebruikers bij betrokken, maar dat is iets anders dan "de gebruiker centraal". Zoals in het onderwijs niet het kind maar de lesstof centraal moet staan, moet in het openbare bibliotheekwerk niet de gebruiker maar het aan het maat-

schappelijke doel gekoppelde product of de aan het maatschappelijke doel gekoppelde dienst centraal staan. *Levenslang leren* was en is een belangrijk doel, niet *levenslang amuseren*. Marketing moet ten dienste staan van het doel, niet omgekeerd, heb ik ooit geleerd in een cursus "marketing voor non-profit-organisaties". Wie goed geïnformeerd wil zijn, zal daar zelf heel veel moeite voor moeten doen en levenslang onbevraagd moeten blijven vragen: wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe? En niet te gauw tevreden moeten zijn met de antwoorden. Het eist veel aandacht, rust en concentratie. Dat kan er niet vroeg genoeg worden ingehamerd. Met name over abstracte zaken blijft lezen essentieel.

Bart Drenth van Berenschot pleitte er onlangs voor als *doel van mediawijsheid* vast te stellen dat de Nederlandse kinderen en de Nederlandse volwassenen *de best geïnformeerde mensen ter wereld worden*. Ik vind dat een heel mooi doel en nodig iedereen uit er *fundamenteel* over na te denken hoe we dat doel het beste kunnen bereiken en welke rol de openbare bibliotheek er naast andere instellingen wel of niet in zou kunnen spelen. Bijdragen zijn, zoals altijd, van harte welkom.

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: Biblionet Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NVD)

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren, www.directeuren.net.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u de redacteur op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient meer discussie in het openbaar. Reacties worden geplaatst als voornaam, achternaam en (indien aanwezig) functie vermeld worden. Ze kunnen worden gemaild aan wkeizer@soobbozh.nl.